

Leszbikus mediáció

Bonnie J. Engelhardt, Katherina Triantafallou¹

Munkakapcsolatunk kezdete előtt mindketten megtapasztaltuk a leszbikus párkapcsolatok felbomlásának érzelmi és jogi nehézségeit, melyek gyakran nemcsak fájdalmas, hanem financiálisan is megterhelő helyzeteket hoztak létre. Munkánk során egyre inkább előtérbe került a multidiszciplináris megközelítés fontossága, ugyanis mindketten számos akadályba ütköztünk, mikor egy-egy szakma izolációjából próbáltuk megoldani a mai jogrendszer és a leszbikus párkapcsolatok valósága között fennálló diszkrepanciából fakadó problémákat. Szakmai párbeszédünk és a bostoni leszbikus közösséghez fűződő szoros összeköttetésünk rövid idő alatt üzleti kapcsolatba hajlott át, melynek eredménye a „Meleg Mediáció” („Gay Mediation”).

Mediációs szolgálatunkat a meleg és leszbikus közösség alternatív probléma-megoldási módok iránti növekvő igényére válaszolva hoztuk létre. Egyikünk, Engelhardt, klinikai szociális munkás, húsz év szakmai tekintettel rendelkező szociális munkásként és terapeutaként; és ekkortájt specializálódott a szexuál- és párterápia területére, LMBT párok számára. Másikünk, Triantafillou, egy családjogi ügyvéd és polgári jogi ügyész, számos esetben képviselt már leszbikusokat válások, gyermek-elhelyezési perek, ingatlan adásvétel, végrendeletek és szerződések megírása során.

A jelen fejezet az elmúlt évtizedben leszbikus párokkal végzett munkánk tapasztalatait kívánja összegyűjteni. A fejezet egy része dialógus-formában kerül prezentálásra, ahogy az a pszichoterapeuták számára, a női pszichéről tartott előadásunkban is történt.

A következő kérdéseket tartjuk a legrelevánsabbnak a leszbikusokkal folytatott mediáció folyamatának megértéséhez:

Mi a leszbikus mediáció pszichológiai illetve érzelmi szempontból? Milyen személyiségjegyek hasznosak, illetve melyek hátráltatják a mediátort? Milyen folyamat zajlik le egy terapeuta és egy ügyvéd között? Melyikük felelős az ügy kimeneteléért? Egyenlő felek, vagy mindketten főnökök vagyunk?

Mediációs szolgáltatásunk egy általánosságban homofób, a meleg párokat és a meleg közösséget egy ellenséges környezetben egymás ellen fordító jogrendszer ellenpólusaként jött létre. A polgári peres úton történő konfliktus-megoldás nemcsak rendkívül idő- és költségigényes, de további veszélyeket, nehézségeket hozhat magával, úgy mint a munkahely elvesztése és a gyermek-elhelyezési per kialakulása, a leszbikus identitás nyilvánosságra kerülése okán.

A leszbikus mediáció célja, hogy fórumot biztosítson a leszbikus pároknak, ahol definiálhatják vagy újra- definiálhatják kapcsolatukat; annak jogi és érzelmi velejáróit egyaránt, és ezt szerződéses formában rögzíthetik is. A vitában álló felek általában 3-6 ülésből álló, egy-másfél órás megbeszélés megtartására szerződnek; a folyamat végén a felek aláírnak

¹ In: *Lesbian psychologies : explorations and challenges*. Boston Lesbian Psychologies Collective. University of Illinois Press, 1987.

egy szerződést, melyben rögzítik a mediáció során közösen megfogalmazott megállapodásokat.

A mediációnak különösen nagy a jelentősége, mert a peres eljárások nem képesek úgy megoldani a leszbikusok között, vagy velük szemben kialakuló konfliktusokat úgy, hogy ne „büntetnék” őket közben a homoszexualitásukért. Ebből eredően, a meleg többsége ódzkodik a pereskedéstől, mert fél a nyilvános „outing”-tól, és az esetleges negatív következményektől. A leszbikus mediáció egyedülálló, mert biztonságos feltételeket nyújt a résztvevők számára. A módszer ugyancsak alkalmas arra, hogy validálja pszichésen és társadalmilag azokat a változásokat, melyeken egy párkapcsolat átesik. Mivel a leszbikusok nem házasodhatnak, nem is válhatnak el intézményes keretek között; ellentétben a heteroszexuális párokkal, akik válásukat direkt és egyszerű módon intézhetik törvényes keretek között, amennyiben úgy kívánják. Ha egy leszbikus szeretne elválni, más intézkedésekhez kell folyamodnia, például a közös lakás, vagy a főbérő-albérő problémákra hivatkozva folyamodhat bírósághoz. Egyes esetekben előfordult, hogy birtokháborításra vagy jogtalan eltulajdonítás jogi vétségére kellett hivatkozniuk leszbikusoknak a vitás kérdések megoldásának érdekében.

Egy másik gyakori probléma az elvált leszbikusok körében a gyermek láthatási jogának, a láthatás gyakoriságának meghatározása az elvált leszbikus és ex-szeretője között. Ez a probléma a heteronormatív jogi rendszerben teljességgel megoldhatatlan, és további jogi vitákat eredményezhet; különösképpen, ha ex-férj is van a képből.

A mediáció egy másik fontos alkalmazási területe a leszbikusok által alapított, menedzselte üzletek, vállalkozások vitás kérdéseinek megoldása. A „vállalkozás” szót lazán értelmezzük ebben a kontextusban, mivel eddigi tapasztalataink alapján az ilyen üzleti társulásokban gyakori a szoros érzelmi viszony a párok vagy hármások tagjai között. (Az ilyen üzleti ötletek, vállalkozások gyakran azért jönnek létre, hogy más nőknek, leszbikusoknak kínáljanak valamilyen szolgáltatást alacsony áron; a betársulást pedig gyakran motiválja, hogy például a vállalkozó fél párja szeretne egy nem-hierarchikus környezetben dolgozni, és egyben valamilyen szolgáltatást nyújtani a leszbikus közösségnek.) Az ilyen jellegű problémák megoldhatóak ugyan a heteronormatív jogrendszer keretein belül, ám jelentős költségeket és veszélyeket rejthetnek magukba. A leghíresebb példa erre Marilyn Barnett és Billie Jean King¹ esete. Bár a leszbikusok ugyanolyan idilli elképzelésekkel állnak hozzá a párkapcsolatokhoz és az üzleti kapcsolatokhoz, mint heteroszexuális társaik, a leszbikusoknál megjelenik egy plusz komponens: a politikai korrektség kérdése. Azaz, gyakran nem a profit kedvéért alakulnak szövetségek, hanem a társadalmi segítségnyújtás (pl. más nőknél való segítség) céljából. A problémák akkor alakulnak ki, mikor elmúlik a kezdeti vonzalom, és a rasszbeli vagy szocioökonómiai státuszból eredő különbségek előre nem látott nézeteltérésekhez vezethetnek. A csoport megalakítása előtti mediációs ülések segíthetnek fényt deríteni ezekre az ellentétekre, és egyben a feldolgozásukra is lehetőséget adnak egy terapeuta és egy ügyvéd jelenlétében.

Fontos, hogy megkülönböztessük a mediációt a döntőbíráskodástól. A mediáció egy önként vállalt folyamat, melynek során a résztvevők megbeszélik vitás kérdéseiket, és egy önmaguk által javasolt, mindkét fél számára elfogadhatónak ítélt megoldáshoz jutnak egy facilitátor közreműködésével. A döntőbíráskodás ezzel szemben úgy zajlik, hogy a két vitában

álló fél benyújtja igényeit, követeléseit egy bírói személynek, aki meghallgatja a bizonyítékokat, és ezek alapján hoz egy döntést; ez az a folyamat, mely általában a tárgyalótermekben, bírói közbenjárással történik.

A mediációs szolgálatunk létrehozása mellett az is motivált minket, hogy modellt nyújtsunk a feminista lesbikus ügyvédeknek, terapeutáknak és bíróknak, hogy alternatív konfliktus-megoldási módokat alakítsanak ki. Párbeszédünk a jó meditátor jellemzőinek felsorolásával kezdődik. A felsorolást saját tapasztalataink alapján gyűjtöttünk össze; a lista korántsem teljes, de jó indikátora lehet annak, hogy alkalmas-e egy személy a mediátori munkára; előre jelezheti, hogy élvezné-e a mediátori munkát, és hogy mennyire lenne hatékony ebben a szerepkörben.

BJE: Számomra ezek a legfontosabb tulajdonságok a mediátori szerephez: az, hogy a személynek meglegyen a képessége a kreatív szerződéskötésre; élvezze, ha rendezői szerepben van; legyen extrovertált és legyen jó a humorérzéke; törekedjen arra, hogy világosan és őszintén fejezze ki a saját értékeit; lehetővé teszi, hogy mások eldöntsék, mi „fair”; legyen képes arra, hogy érzelmileg intenzív helyzeteket kezelni tudjon, és hogy ilyen környezetben is biztonságos légkört tudjon teremteni; legyen rendezett, de adjon teret a spontaneitásnak is, ha úgy hozza a helyzet; legyen komfortos számára a „lavírozás”; legyen tisztában azzal, ha másokat hibáztat; és legyen képes más szakmákkal együttműködni.

Ez a tíz tulajdonság elengedhetetlennek tűnik a lesbikus mediáció hatékony működtetéséhez; amennyiben ezen kritériumok többsége idegennek, az egyéntől távol állónak hangzik, érdemes fontolóra venni, hogy inkább a döntőbírói szerep, vagy a mediáció egy más, több irányítást adó formája lenne szerencsésebb az adott egyén számára.

Az alábbiakban részletesen is kifejttem a tíz tulajdonság mibenlétét.

1. Kreatív szerződéskötés: Egyes terapeuták írásos szerződést kötnek klienseikkel a közös munka kezdete előtt, melyben rögzítik a kihagyott ülések, vakációk, kifizetések, stb. módját. Más szakmabeliek számára idegenül csenghet a „szerződéskötés” szó. Jómagam valószínűleg azért kedveltem meg annyira ezt a mediációs módszert, mert a munkám során mindig is szerződtem; párokkal és csoportokkal, mind a terápia praktikus részét, mind az érzelmi fókuszú részét, a pszichológiai célkitűzéseket tekintve. Például: „Ez a csoport mindig biztonságos közeget fog nyújtani számomra, ahol teljesen őszinte lehetek önmagammal és másokkal szemben is.”. A konkrét, tisztázó kérdések feltételének képessége (úgy mint: „Mit kíván elérni épp most?” „Hogyan tervezni megkapni ezt a partnerétől?”); az, ha az ember szeret és hajlandó belebonyolódni a szerződések alakulásába, létrejöttébe, mindenképpen növeli a mediátori szerepkör hatékonyságát.

2. Kedveli a rendezői szerepet és folyamatot: Képesnek kell lenni arra, hogy az ember értékelje a különbséget az irányítás és a felülvizyázás között; azaz, aközött, hogy egy irányba tolunk egy ügyet, vagy egyértelműen hagyjuk, hogy az ügy a felek által rendeződjön, ahol mindenki láthatja a rendeződés folyamatát.

3. Némi extroverzió: Nem találok találóbbs szót erre a tulajdonságra az 'extroverzió'-nál. Egy valódi, nagyon erőteljesen extrovertált személy valószínűleg nem lehet jó mediátor, mert túlzottan körülötte forogna a folyamat. Másrészt viszont, ha kicsit sem extrovertált a személy, és nem tud belevonódni a társas folyamatba, az lassítja a megoldást.

4. A saját értékek világos kifejezése: Mediátorként nincs mód arra, hogy teljesen kiszorítsuk a saját értékeinket, ebből fakadó torzításainkat, előítéleteinket a mediációs folyamatból; azonban mindig hasznos, ha őszintén elismerjük ezeket az aktuális klienseink előtt; fontos, hogy le tudjuk szögezni, hogy ami véleményünk szerint szubjektíven jó, nem biztos, hogy mindenki számára az.

5. Megengedni, hogy mások alkossanak véleményt arról, mi „fair”: Ez számomra is nehéz, mert hajlamos vagyok a saját értékeim mentén dönteni arról, hogy mit tartok fairnek. Bár a praxisom során születtek olyan szerződések, melyek aggodalmat keltettek bennem azzal kapcsolatban, hogy fair megállapodás született-e, ezt később a kliensek szubjektív megítélése minden esetben cáfolta. Ez magának a mediációnak a célja: hogy olyan megállapodásra jussanak a felek, melyeket mindnyájan kölcsönösen igazságosnak és egyenlőnek érznek. Ennek ellenére néha előfordul, hogy hadakozunk a saját értékeinkkel, vagy a szakmánkból, a korábbi tapasztalatainkból származó előítéletekkel, amikor a fairséget próbáljuk megítélni.

Ez a tulajdonság nem jelenti azt, hogy egyáltalán nem adhatunk hangot az ezzel kapcsolatos véleményünknek. Amennyiben egy személy kifejezi, hogy számára fairnek tűnik egy megállapodás, ám amennyiben úgy érzem, hogy nagyon egyoldalú az a megállapodás, amit éppen elfogadni szándékozik, nem hezitálnék, hogy megpróbáljam meggyőzni őt arról, hogy védje meg az álláspontját. Például, felkérném, hogy mondjon többet arról, hogy miért nem tart igényt a ház felére. Azt mondhatnám: „Mi az ebben a helyzetben, ami miatt úgy érzed, hogy nem érdemled meg a ház felét?” Ez az ösztönzés segíthet az egyenlőség helyre billentésében. (Jelentősen különbözik ez a technika attól, mintha a döntési folyamat közepén hirtelen leállítanánk mindent, azzal az indoklással, hogy mi nem érezzük fairnek az egyezséget, ami felé közeledünk.) Nekem kötelességem kifejezmem a saját véleményem, hogy segítek a klienseknek megtalálni a *saját* megérzéseiket azt illetően, hogy mi fair.

6. Nem félni a haragtól: azaz; megengedni a harag nyers kifejezését. Egyes feministák kifejezték, hogy a (nyelvi) durvaság az antitézise a feminista teóriának, és a női viselkedésnek. Ám ha nem engednénk utat a nyersségnek a mediációs folyamat során, akkor sehová sem jutnánk. Ez egy elfogadható viselkedési forma abban az esetben, amikor véget ért egy párkapcsolat. Meg kell barátkoznunk a gondolattal, hogy a kliensek gorombák lesznek egymással, és többé-kevésbé közömbösek lesznek a másik fél érzéseivel szemben; ami haragban, gorombaságban, veszekedésben fog testet ölteni. Számos személy használja a mediációs folyamatot a párkapcsolata végleges lezárására, ami elkerülhetetlenül veszekedéssel jár. Ez nem feltétlenül jelent fizikai durvaságot, de a helyzet gyakran igencsak feszült, és számos összecsapást tartogat magában.

Azok a személyek, akik régóta nem beszéltek egymással, vagy nem osztottak meg egymással érzéseket a mediációs folyamat kezdete előtt, vonakodhatnak megtenni ezt a mediáció által biztosított szűkös időn belül. Általában vonakodnak megosztani a sértettségüket, fájdalmukat a véleményük szerint azért felelős személlyel. A mediátor felelőssége, hogy segítsen nekik kiadni ezeket az érzéseket katarzison keresztül, hogy legalább tovább tudjon haladni a folyamat. A mediátornak élveznie kell azt, hogy mélyre hatol mások érzéseibe; egyesek, kiváltképp a volt terapeuták, megterhelőnek érezhetik, ha intenzív érzések kerülnek felszínre.

7. **Struktúra-teremtésre való képesség:** Számos különböző strukturáltsági szint létezik a különböző terápiás módszerekben, és a gyakorlott terapeuták maguk is különböző mértékben alkalmaznak kötöttségeket, szabályokat. Mediáció során legalább három másfél órás alkalomra szerződünk, és a teljes folyamat erősen strukturált. Számos terapeutát ismerünk, aki nem dolgozik jól ilyen időbeli kötöttségek mellett. Ők nagyon erősnek érzik a nyomást, hogy a dolgok megoldásra kerüljenek, és a folyamatot túlzottan szabályozottnak és jogi jellegűnek érzik. Az, hogy ki mennyire szereti a rendet és a rendezettséget, mindenképpen szerepet kell játsszon abban, hogy mediátori pályára lép-e. Mindemellett, meg kell maradnia a spontaneitás iránti nyitottságnak is. Soha nincs két egyforma mediációs ülés. Váratlan dolgok mindig történnek, és mindez elengedhetetlen a változások előmozdításához.

8. **A „lavírozó” stílus elfogadása:** Néha a mediációs helyzetben létrejövő atmoszféra egy Perry Mason sorozatra emlékeztethet minket; azaz három-négy ember tartózkodik egy apró szobában, mind mást állít, Katherine és én pedig az egyik sarokban összehúzódva, titokban tanácskozunk, hogy vajon hogyan juthatnánk ki ebből az érzelmi katyvaszból, hogy eljuthassunk a tényekhez. Van valami ebben a folyamatban, ami drámaivá teszi a helyzetet, néha túlzóan is. Úgy gondolom, hogy az ügyvédekre sokkal inkább jellemző a „lavírozó” mentalitás, mint a terapeutákra. Az, hogy a folyamatban sokkal nyíltabban, határozottabban és drámaiabban vehetek részt, mint ahogyan azt terapeutaként megszoktam, nagyon új volt nekem.

9. **Tisztában lenni a saját vádló viselkedésformáinkkal:** A mediációra jellemző helyzetek bárkiből ítélkezést válthatnak ki. Katherine-nek és nekem fokozottan óvatosnak kell lennünk, hogy ne mondjuk olyasmit, mint: „Hát, a dolgok remekül alakultak volna, ha X nem tette volna azt.”; és nagyon vigyáznunk kell, hogy ne érezzük úgy, hogy a mediáció az egyik fél „rossz viselkedésének” eredménye; hogy vissza tudjuk terelni magunkat a lényegre, ami a mediáció folyamatára való fókuszálás.

10. **Az együttműködésre való képesség:** Egy ügyvéd és egy terapeuta közötti együttműködés kölcsönös tiszteletet igényel, és nyitottságot arra, hogy a másik *összes* eszközét, készségét hajlandóak legyünk alkalmazni, ne csak azokat, melyekről úgy érezzük, hogy belőlünk hiányoznak. Mindnyájunknak terapeutává és ügyvédéé is kell válnunk a mediátori szerepkörben: készen kell állnunk arra, hogy azonos időben betöltsük, vagy kiegészítsük mindkét szerepkört, ahogyan a helyzet kívánja.

KT: A Bonnie által felsorolt tulajdonságokon túl az ügyvédeknek a különböző készségekkel is rendelkezniük kell az eredményes mediátori munka érdekében: hajlandóság arra, hogy kockázatokat vállaljanak fel a jogrendszerrel szemben; alternatív konfliktus-megoldási módszerekbe vetett hit, vagy a jelen képviseleti rendszer iránti ellenérzés; képesség és hajlandóság az érzelmekkel való szembenézésre, az érzelemkezelésre – legyen szó a saját vagy mások érzéseiről; az eredeti feminista eszmék alapvető ismerete.

Alapvetően azért indítottuk el Bonnie-val ezt a vállalkozást, mert gyakran mindkét konfliktusba került fél engem keresett fel. Tíz évvel ezelőtt még nem volt sok női ügyvéd Boston környékén. Általában kaptam egy hívást a pár egyik tagjától; meghallgattam a történetét, és egyeztettünk egy találkozót. Majd érkezett a következő hívás, melyben hasonló volt a történet, és azt kellett mondanom: „Elnézést kérek, ismerős ez a szituáció;

sajnos nem képviselhetem Önt.” Ügyvédként kötelez az „érdekellentét” elve; azaz nem képviselhetem ugyanannak a konfliktusnak mindkét oldalát².

A jogrendszer valós működéséhez hozzátartozik az is, hogy a bíróságok tele vannak negatív energiával. Mikor először munkába álltam, ritkán fordult elő, hogy egy hosszú, tárgyalóteremben töltött nap után ne sírtam volna, mind amiatt a pszichés vereségtől, melyet mind nekem, mind a klienseimnek (akkoriban bántalmazott nőket képviseltem) át kellett élnünk. A harmadik ok, ami a mediációhoz vezetett minket, az a leszbikus, feminista közösség volt. Szerettem volna létrehozni egy új konfliktus-kezelési metódust, ami kevésbé ártalmas és bántó a nőkre nézve, és könnyebben összeegyeztethető a saját politikai nézeteimmel. Véleményem szerint nem létezik feminista ügyvéd. Véleményem szerint ez a két szó: feminista ügyvéd teljes mértékben kizárják egymást. A feminizmus egy olyan hitrendszer, melynek alapja részben az érzelmi folyamatok hatékonyságába fektetett bizalom.

Terapeutaként Bonnie-nak több mozgásteret van a munkája kreatív megszervezésére. Hogyha az ember ügyvédként dolgozik, olyan képviselőnek kell lenni, aki manipulálja, tagadja vagy elferdíti az érzéseket, akár valóban jelen vannak, akár nem. Én többre vágytam a magam számára és a feminista közösség számára is; egy hatékonyabb probléma-megoldási módra a magunk számára. Nincs szükségünk több női ügyvédre, aki úgy gondolkodik, beszél, és érez, mint a férfiak. Ezzel a háttérrel végül rászántam magam, és felhívtam Bonnie-t az ötletemmel, és azonnal én is terapeutának kezdtem érezni magam, mert rá kellett jönnöm, hogy a klienseim többsége nem kizárólagosan jogi problémákkal küszködik, és hogy az érzelmi blokkjaik sokszor a döntéshozatali folyamatok útjában álltak – mindenki, aki például egy váláson megy keresztül, hatalmas érzelmekkel kell megküzdjön, és az emberek nem tudják, hol, és hogyan tegyék ezt. A jól végzett, lelkiismeretes ügyvédi munka is kevés ennek a probléma-körnek a megoldásához, kiváltképp egy homofób jogi környezetben.

Az ügyvédek egyáltalán nem képezik ki arra, hogy érzésekkel dolgozzanak. Jómagam részt vettem már mind egyéni, mind párterápiás üléseken, ezért ismerem, és komfortosnak érzem az ott használt nyelvezetet. A karrierem kezdete óta tudatosan törekedtem rá, hogy a klienseim számára holisztikus környezetet biztosítsak, és hogy ne távolodjak el a saját érzéseimtől. Mikor bántalmazott nőkkel dolgoztam, akik válás előtt álltak, gyakran próbáltam elérni, hogy ismerjék fel, nevezzék meg az általuk érzett érzelmeket, hogy ezáltal mobilizáljam őket a jogi procedúrában való részvételre, ahol a válás részleteit, annak feltételeit kellett kidolgozni. Azoknak a terapeutáknak, akik ügyvédek keresnek mediációs partnernek, szembesülniük kell velem, hogy az ügyvédek semmilyen mediációhoz vagy bíráskodáshoz kapcsolódó képzést sem kaptak. Az ügyvédek az érdekképviselőre tanítják meg. Hogy mi „jó” és mi „rossz” csupán attól függ, hogy ki fizet az ügy képviselőjéért. A tárgyalóteremben egészen más stílus dívik, mint a terapeuta szobájában. Nem sétálhatok be a tárgyalószobába azzal a kijelentéssel, hogy „Nos, bíró úr; a felperesnek arra van szüksége, hogy kifejezze a dühét, kiabáljon és ventiláljon, mielőtt meg tudna állapodni a férjével a gyermekláthatási jogot, és a tartás-díjat illetően”; le kell fordítanom a terápia nyelvezetét egy olyan kontextusba, amely nagyon is konkrét.

BJE: Nem ismerünk olyan képzőhelyet, ahol azt tanítják, amit mi csinálunk: mindenképpen szükség van feminista leszbikus mediációs képzésekre. A válási mediációs képzéseken a heteroszexuális párok specifikus szükségleteinek megfelelő ismereteket adják

át, melyek nagy része aligha segítene leszbikusoknak. A családterápiás képzés nyújtotta a legtöbb hasznos ismeretet számomra a témában; mivel ez az emberek szerepeivel foglalkozik; ez a módszer nem egy embert hibáztat, hanem megtanít, hogy hogyan ismerjük fel a rendszerben zajló folyamatokat, és hogyan kezeljük ezeket. A rendszerelmélet éppen ezt írja le; hogy milyen folyamat, mikor, miért, hol, kik között történik; hasznos lehet, ha képesek vagyunk ábrákat, térképeket rajzolni az ilyen folyamatokról. Rengetegszer előfordul, hogy le kell állítanunk valakit, hogy tudatosuljanak az illetőben saját érzései, és hogy megfigyelhesse, hogyan hat az aktuálisan felvett szerepe a megszólalása módjára.

Fontos, hogy az illetőben tudatosuljanak a hatalmi, képességbeli és érzelmi megközelíthetőségi különbségek. Néha hasznos lehet, ha le is rajzoljuk azt, hogy hogyan viszonyulnak egymáshoz a felek; egy térképen felvázolva az érzések viszonyát.

A pár- és csoportterápiás képzések szintén olyan hasznos tudást nyújtottak számomra, melyekre ma is rendszeresen támaszkodom a mediátori munka során. Létezik néhány „szerződés-kötéssel” foglalkozó könyv, de ezeket önmagukban nem tartom elegendőnek a mediátori munkára való felkészüléshez.

Szükség van a feminista, leszbikus döntőbíráskodás fejlesztésére is. Felvettük a kapcsolatot kaliforniai és New York-i nővel, akik saját lakhelyükön már elkezdték megalapozni az ilyen bírói munka alapjait, a megfelelő esküdtszékek megszervezésén keresztül. Ez egy izgalmas és új kezdeményezés.

KT: Az általunk alkalmazott mediációs módszernek egy másik fontos aspektusát jelentik a pénzügyi, személyközi és bizalmi kérdések; mind pszichés, mind jogi szempontból.

BJE: A mediáció sok szempontból koterápiát jelent, ám mégis különbözik ettől, mert Katherine és én különböző szakmákat képviselünk. Úgy vélem, a mi munkánkat megkönnyíti, hogy a munka-kapcsolaton kívül szoros barátság is van köztünk. Amikor Katherine-nel közösen megpróbáltunk más ügyvédek, terapeuták is bevonni a munkánkba, számos nehézségbe ütköztünk. Egy ilyen robbanékony légkörben dolgozva kulcskérdés, hogy megbízok-e a partneremben, hogy 100%-osan oda fog figyelni a dolgára; ugyanis nekem is 100%-os erőbefektetést kell tennem, hogy el tudjam végezni a saját részem, és részben az övét is. Elengedhetetlen, hogy teljes mértékben jelen legyen az ember abban a másfél órában; elengedhetetlen, hogy teljes mértékben megbízzunk a másik képességeiben, és hogy tiszteletben tartsuk a köztünk lévő különbségeket, legyenek azok személyiségből vagy diszciplínából fakadóak. Olyasvalakivel kell együtt dolgoznunk, akinek a munkájában *teljes mértékben meg tudunk bízni*, mert nem pazarolhatjuk azzal a folyamat közbeni szűkös időt, hogy a saját kapcsolatunk miatt aggódunk. Túl sok minden zajlik egyszerre. Természetesen előfordul, hogy Katherine és én nem értünk egyet. Előfordul, hogy azt mondom: „Várjunk csak, ez örültségnek hangzik”, vagy hogy Katherine azt mondja nekem: „Nagyon kezdesz átcsúszni a terapeuta-üzemmódba.”

KT: Nem egészen így szoktam kifejezni magam, inkább úgy, hogy „Bonnie, állj le, idiótát csinálsz magadból...”

BJE: Mint bármelyik másik ko-terapeutával zajló folyamat során, az első mediációs ülést követően el szoktunk vitatkozni arról, hogy milyennek látjuk a klienseket, hogy mi a véleményünk a módszereikről, a hozzáállásukról, és hogy fairnek találjuk-e az egymással szembeni követeléseiket. Ha a mediátorok nem tudnak brutálisan őszintén beszélni

egymással, akkor a kapcsolat nem maradhat olyan tiszta, amilyennek lennie kell a hatékony működéshez. Megbízok Katherine-ben, úgyhogy tudom, hogy még ha utálja is az egyik klienst, akkor is jó szerződést fog írni a számára, csakúgy, mint a másik kliensünknek.

Előfordulhat, hogy egyáltalán nem jövök ki az egyik klienssel, hogy nem értek egyet a fairségre vonatkozó kritériumaikkal, de ennek ellenére képesnek kell lennem arra, hogy segítsék felszínre hozni a személy érzéseit, és segítenem kell abban, hogy tudjon dolgozni velük.

Száz százalékig felelősnek érzem magam az ülések során zajló érzelmi aktivitásért, és ötven százalékig a szerződésért is. Katherine ötven százalékig érzi magát felelősnek az érzelmi munkáért, és száz százalékig a szerződés kimeneteléért.

KT: A díjszabás szintén egy olyan aspektus, amit fontosnak tartunk a mediátori munka során. A mi alapidjünk 1984-ben 400 kanadai dollár minimum-összegegről indult, ami magában foglalta a szerződés megírását és a négy és fél óra időt, amit ülésekkel töltöttünk, valamint némi ülések közti interakciót is.

BJE: Nekem terapeutaként más tapasztalataim voltak a díjszabásról, mint Katherine-nek az ügyvédi praxisában. Ki kellett rá dolgoznunk egy módszert, ami a kielégíti a kliensek az iránti igényét, hogy egyszerre legyen egy ügyvédjük és egy terapeutájuk is, de hogy ez mégse legyen annyira financiálisan megterhelő, hogy az inkább mégis két ügyvéd felbérzése felé terelje őket. Nehezen boldogultunk a rugalmas díjszabási módokkal. A saját érdekünkben végül a fix díjazás mellett döntöttünk, kiemelve, hogy az ár néha több, néha kevesebb munkát takar, mint amennyit általában végzünk. Ez a díjazási módszer nem volt kifizetődő számunkra; Katherine-nel mindketten körülbelül felét kerestük a normál óradíjunkhoz képest mediátorként.

Voltak nehézségeink, mert én úgy éreztem, hogy Katherine-nek több munkája van az ülések után, mint nekem. A terapeuta megjelenik az ülésen, érzelmeket fejez ki, érzésekhez kapcsolódik és aztán hazamegy. Az ügyvéd munkája csak ekkor kezdődik. Katherine írja meg a szerződést; számos pizkozatot ír meg a végleges verzió megszületése előtt. Neki is aktívan jelen kell lennie minden ülésen, és utána még házi feladata is van.

KT: A pénz a másik oldalról nézve is fontos tényező; azaz, hogy mennyire hajlandóak és mennyire tudnak fizetni a kliensek. Általában a díjszabás megbeszélése képezi a legelső megbeszélés tárgyát, és az összeg felét előre elkérjük. Technikai probléma továbbá, hogy hivatalosan csak ügyvéddel osztozhatok fizetésen; tehát a fél összeget a klienseknek megosztva kell fizetniük; a felét nekem, a felét Bonnie-nak. Hogyha felmerül, hogy további költségek lesznek; például mert szerződési okirat vagy ígervény megírására van szükségük az ügyfeleknek, annak a kiegyenlítési módját akkor tisztázzuk, mikor ez először felmerül.

Sok időt töltünk továbbá telefonálgatással, mikor Bonnie-val azt tisztázzuk, hogy mit érzünk, mit tartunk fairnek, és hogy tervezünk továbbhaladni a következő ülésen.

BJE: Továbbá egyesek számára túl magas a mi díjunk. Ugyanakkor kevés választási lehetőség van, hiszen ha perre kerül az ügy, az még magasabb költségekkel járhat; ezt átgondolva a fejenként 200 dolláros díj rögtön szerényebbnek tűnhet.

KT: Néha megkérdezik tőlem, hogy miért vállalkoztam erre a munkára. ellenben a nők egészségéért létrejött mozgalommal, mely tettelesen javított a nők életminőségében, mi az

ügyészi közösség tagjai csúrtuk-csavartuk a szót, de nem a nők felhatalmazására törekedtünk. Nem változott a képviseleti rendszer működése, se az azt megalapozó patriarchális koncepciók. Úgy vélem, hogy a jelenleg gyakorlatban lévő jogi elemzés lényegesen háttérbe szorítja az erőszakmentes és nem-patriarchális konfliktus-megoldási módokat. Továbbá úgy gondolom, hogy a teljes folyamat árt a nőknek, és semmit se tesz azért, hogy nagyobb önrendelkezést biztosítson nekik.

A jogi fórum egyszerűen nem kínál lehetőségek az érzelmek konstruktív kifejezésére, és senkinek se ad lehetőséget a katarzisz elérésére. Mivel az ügy megoldása felülről, egy látszólagos felettől érkezik (a bírótól), a résztvevők, egy közvetítőn (az ügyvéden) keresztül fenntarthatják az egymás közötti konfliktust, és csak nagyon ritkán vállalnak felelősséget a saját cselekedeteikért. Nagyon ritkán fordul elő, hogy bármelyik résztvevő jónak érezné ezt a folyamatot. Az a harag, amit a kliens a rossztevője ellen érez, áthárul a rendszerre, a bíróra, az ügyvédre és a magas költségekre.

BJE: Ez a rendszer az „áldozat mentalitást” is fenntartja, és számos megoldatlan kapcsolatot hagy maga után a leszbikus közösségben.

KT: Bármikor írhatok egy szerződést, és bizonyos mértékig azt is befolyásolhatom, hogy mi álljon benne, de azt szeretném, ha a klienseim jobban éreznék magukat a folyamat végeredményeként; nem megalázva vagy manipulálva.

BJE: Gyakran dolgozok olyan nőkkel, akik sehogy sem tudnak egy egyezményt nyélbe ütni. Hosszú órákat töltenek érzelmileg megterhelő beszélgetésekkel, amikből semmi jogilag végrehajtható dolog nem születik. Nagyon fontos, felemelő érzés volt számomra, hogy segíthettem más nőknek a „szörnyű” érzéseikkel való szembenézésben, és hogy mindemellát a folyamat végére konkrét, jogilag érvényes megállapodások is születtek; a mediációs folyamat tehát egyszerre tett jót a párkapcsolatnak, ugyanakkor jóval többet is adott annál, mint amire a hagyományos párterápia képes.

Klinikusok sokszor megkérdezik tőlem, hogy miért limitáljuk az ülések számát, miért ragaszkodunk mereven az előírt mennyiségű ülésekhez. Tapasztalataim szerint, ahogyan az a rövid terápiáknál is lenni szokott; az idő rövidege arra készíti a klienseket, hogy rendszerezék magukat, és minél hatékonyabban működjenek. Ez a filozófia működik itt. Gyakran megengedem magamnak, hogy effajta megjegyzéseket tegyek a kliensek felé: „Nos, most járunk a folyamat egy-harmadánál. Hogy érzi, túl van már az érzelmi munka harmadán?” Vagy az ülés vége felé közeledve: „Azt várjuk, hogy a második ülés végére teljesen világosan le legyen fektetve a szerződés szövege.” Nem várunk vele a harmadik ülésig, mert a tapasztalataink szerint a megszövegezés az, ahol az érzelmek zöme a felszínre tör. Úgy láttuk, az működött a leghatékonyabban, ha házi feladatként feladtuk a klienseknek, hogy gondolkodjanak a szövegezésen, és a második alkalommal már olyan szövegekkel jelentek meg, melyeket képviselni tudtak egymás előtt. Az első ülés végén igyekszünk mindkét félnek egy piszkozatot adni arról, hogy most hol tartunk; mi oldódott már meg, milyen nyitott kérdések vannak. Nagyon hasznos tud lenni, ha már a folyamat elején kiemeljük azokat a területeket, melyekben egyetértés van; és próbáljuk éreztetni, hogy az egyetértésekből indulunk ki.

Nagyon sokat tanultam a kreatív finanszírozásról Katherine-től, főként arról, hogy hogyan lehet átértelmezni a pénzhez való viszonyt, és ezt szerződésbe lefordítani. Terapeutaként nem

a pénzügyi dolgok nem tartoztak a tantárgyaim közé, nőként pedig még annyira sem ismerkedtem meg ezzel a témával. Számos jogi kérdés van, aminek erős érzelmi következményei lehetnek. Dolgoztunk tulajdonjogi kérdésekkel; műtárgyak, gépjárművek, ingatlanok esetében. A mai világban ha egy pár tagjai nem hajlandóak szóba állni egymással – mit tehetnek?

Külön kihívást jelent a leszbikus feminista közösségen belül, és a nők körében általában is, hogy nehezen tudjuk megfogalmazni a követeléseinket, és nehezen tárgyalunk róluk.

KT: Személyes tapasztalataim alapján a leszbikusok különösen törekednek rá minden szituációban, hogy politikailag és érzelmileg korrektek legyenek. Egy példa jut eszembe: két vagy három nő együtt vásárolt meg egy ingatlant, azzal az idealisztikus elképzeléssel, hogy ne legyen „tulajdonos” – senki se főnök. Azért vásárolták meg együtt, hogy mindhárman olcsó lakáshoz jussanak, vagy legyen egy közös életterük, amiben mindenki úgy élhet, ahogyan szeretne. Később újra kellett tárgyalni a tulajdonosság kérdését; amikor megkezdtük a mediációt, még mindig az imént említett, politikailag korrekt szlogeneket ismételték, és nehezen jutottak el odáig, hogy kimondják: „Nos, én nagyon dühös vagyok, mert én fizettem ki a teljes önrészt.” vagy a másik kliens esetében: „Én fizettem az adókat.” vagy „Igen, te dolgoztál a házon, de én nem kaptam meg ezt és ezt.” Rengeteg potenciális konfliktusforrás van egy ház vásárlása körül a törzsbetéteken át a konkrét adásvételi szerződésig.

BJE: Kérdés, hogy hogyan értékeljük azokat a dolgokat, amik heves érzelmeket váltanak ki belőlünk. A feminista leszbikusok számára bizonyos dolgok nagy értéket képviselnek, annak ellenére, hogy a szélesebb társadalmi rétegek számára ezek nem fontosak. Ebből következően meg kell tanulnunk anyagi jelentőséget tulajdonítani azoknak a dolgoknak, amikért szeretnénk tárgyalni. Elérkezünk oda, hogy azt mondjuk: „Mi a lényeg számodra?” „Mitől éreznéd magad rendben?” A nők erre azt mondják: „Oh, nem húzhatok meg konkrét követeléseket, ez annyira önkényes.” De épp ezért vagyunk ott az üléseken, hogy megtaláljuk, mi az, ami a kliens számára önkényesen szükséges ahhoz, hogy jónak érezze a megegyezést. Ez egy új perspektívát hozhat abba, hogy hogyan tekintenek a nők az értékeikre, a filozófiájukra. Nagyon elterjedt az az elképzelés, hogy a dolgoknak van egy jó vagy rossz értéke, vagy akár egy abszolút értéke, és sokszor elveszik emiatt a szubjektív érték, ami itt fontos lenne: hogy mit jelent az a dolog számomra, az én tapasztalataim alapján. A mediáció során érzelmekkel dolgozunk és módot találunk rá, hogy monetárisan is megfogalmazzuk a követeléseket, amikért utána tárgyalni és alkudozni fogunk.

KT: Az emberek általában egy terapeuta ajánlására keresnek fel minket, vagy ha érdeklí őket a mediáció, vagy ha van egy olyan égető problémájuk, amiről úgy gondolják, mi tudnánk benne segíteni. Ha azt mondják nekem, hogy nagyon nem akarják perre vinni az ügyet, hogy nagyon nem akarnak pereskedni, csak meg akarják oldani a helyzetet és szeretnénk megállapodásra jutni – akkor felajánlom a mediációt lehetőségként.

A legelső találkozó során, amikor tisztázzuk, hogy mire szerződünk, és mire nem szerződünk (Bonnie nem párterapeuta, én egyiküknek sem vagyok az ügyvédje), megpróbáljuk megállapítani, hogy mik a tények, és milyen konfliktusok vannak. Mi történik? Milyen ingatlanokon kell osztozkodni? Milyen további információkra van szükségem a házról, az autóról, vagy bármi egyébéről? Kell-e változtatni valamit a ház, autó stb.. papírjain? Amennyiben igen, ki tudja-e vásárolni az egyik fél a másikat? Hol vannak az erről szóló dokumentumok, okiratok?

Az első ülés után általában leülünk Bonnie-val tanácskozni, és megnézzük, mennyire értünk egyet abban, hogy mik a fő konfliktus-területek, és hogy ezeken belül melyekről gondoljuk, hogy súlyos problémákat fog okozni, és melyekről, hogy könnyen meg fog oldódni. Amikor Bonnie azt látja, hogy valamelyik fél érzelmi akadállyal küszködik, előfordul, hogy meg kell kérdeznie tőlem, hogy valamilyen megoldás, amit elképzelsz, jogilag lehetséges-e. Lehetséges-e megtenni azt a jog világában, amit szabad az érzések világában? Általában a második ülés a legviharosabb az érzelmek tekintetében. „Nem, nem iratom át a házad a te nevedre – mindig eléred, amit akarsz!” „A legjobb barátnőmet vetted el tőlem, szó se lehet róla, hogy a lemezgyűjteményt is te kapd!”

BJE: Ez viccnek hangzik, de rájöttünk, hogy sokszor a legnehezebbnek tűnő problémák a legkisebb ügyből jönnek létre. A nagy, nehéz problémákat már átbeszélték. Az emberek többet beszélnek a házról, mint a ruhákról, a ruhákról többet, mint a CD-kről. A CD vagy bakelit-lemez albumok nem egyszer tönkre tették a második üléseket. Miután felajánlottam azt a lehetőséget, hogy vehetnének egy második példányt, egyszer még odáig is eljutottam, hogy levettem a kérdéses albumot a saját polcomról, és azt mondtam: „Nézze, minden rendben, most már két lemez van.” Ironikus, hogy milyen apró, de fontos ügyekben tudnak az emberek érzelmileg belekapaszkodni. „Ez az én albumom volt...” „Nem, nem a tiéd volt, az enyém volt, és nem hagyom itt ezt a kapcsolatot az albumom nélkül.” Úgy tűnik, az apró dolgok azok, melyekbe az emberek a legtöbb érzelmet befektetik, és a nagyobb ügyeket jobban átgondolják, azokat többször megszelleztetik.

Párterapeutai és mediátori tapasztalataim alapján az egyik legnagyobb probléma a leszbikus feminista közösség tagjai körében, hogy nem tudják, hogyan kell tárgyalni és szerződni. Ez valószínűleg a nőkre általánosságban is igaz. Számos feministával találkoztam, aki remekül tudta analizálni, hogy nekünk, nőknek, mink nincs meg, és hogy ez miért van így, azonban képtelen volt tárgyalni és kiállni azért, amit szeretnénk. Ez egy olyan képesség, ami általában kevésbé van meg a klienseinkben.

KT: A harmadik ülésre elkészítem a szerződés utolsó vázlatát. Mindenki kap belőle egy példányt. Átmegegyünk a teljesen biztos, nem kérdéses pontokon. Bonnie általában vezeti egy listán magának, hogy melyek azok a kérdések, melyekben még nem sikerült dönteni – nagyon jó a listavezetésben. Néha felírom a különböző alternatívákat a megfelelő bejegyzések mellé, olyan szövegezéssel, hogy az tükrözze mindkét kliens álláspontját.

BJE: A második ülés végére felsoroltuk és összegyűjtöttük az összes lehetséges alternatívát. Ha tegyük fel, hat lehetséges megoldás van, akkor mind a hatot írásban is rögzítjük. Ezután kigyomlálhatjuk azokat a megoldásokat, melyek elfogadhatatlanok; tehát megmaradnak azok, amelyek egyáltalán szóba jöhetnek. Mit tehetünk még? Én igyekszem fejben tartani azokat a pontokat, melyek nagy érzelmi jelentőséggel bírnak valamelyik kliens számára, illetve azokat is, amelyekkel kapcsolatban nincs határozott véleményük. Más talán eltérően lát egy adott problémát, ezért előfordul, hogy a végén ilyesmit kell mondanom: „Nos, azt mondta, hogy ezt végül is, lehet, hogy el tudná képzelni. Megtenné, hogy egy pillanatra beleképzeli magát a helyzetbe?” Igyekszem észben tartani azt is, hogy a klienseink egyre inkább készen állnak a megegyezésre, egyre megoldás-orientáltabbak az ülések vége felé; hiszen tudják, hogy nagyon szorítja őket az idő. „Rendben, most tartunk az utolsó ülés felénél – egy félórán belül alá kell írunk ezt a szerződést. És ehhez tudnunk kell, hogy mi a végső szavad. El kell döntened, most, ebben a pillanatban, hogy mi az álláspontod. Nincs több alternatíva.”

Az előre leírt alternatívák közül kell választani. A harmadik ülés során már nem engedélyezett további megoldások felvetése, hacsak nem beszéltük ezt meg korábban. A második ülés végére felírtuk az összes lehetséges alternatívát. Semmi új nem történik a harmadik ülésen. A terápia lezáró szakaszában nem tanácsos új témába belefogni; ha a mediáció harmadik ülésén valami újba vágjuk bele a fejszénként, akkor biztosan veszünk. Az már egy újabb folyamat. A kliens azt mondja: „Ez könnyű, csak hadd tegyek ide egy kis változtatást”, és nem veszi észre, hogy az a „kis változtatás” nagyon hatással lehet az ex-partnerére és a teljes folyamatra is.

A leszbikus feminista mediáció azért működik, mert fix számú ülésre szerződünk a kliensekkel a folyamat elején. Nem működne, ha azt mondanánk, hogy „Dülőre kell jutnotok, mert mi azt akarjuk.” A folyamat azért működik, mert a partnerek szeretnék befejezni, amit elkezdtek, és mert úgy érzik, hogy kapnak valamit cserébe azért, amit feladnak.

A leszbikusokat az tereli a mediáció felé, hogy érzik: befejezetlen és megoldatlan kapcsolataik vannak, amik visszatartják őket a további személyes fejlődéstől, vagy egy új kapcsolat elkezdésének lehetőségétől; esetleg egy üzleti lehetőségtől is. Rengeteg motiváló tényező van ebben a folyamatban: a szabadság visszanyerése, a pénzügyi terhek csökkentése, az idő-ráfordítás, és az érzelmi terhektől való megszabadulás mind-mind abba az irányba hat, hogy az egyén végigcsinálja a mediációs folyamatot. A mediáció akkor végződik sikerrel leggyakrabban, ha a bírósági peren kívül nincs más alternatíva, és ha a feleknek sikerül őszintén és erőteljesen kifejezniük magukat, érzéseik és a tények összeegyeztetésével.

Mi nem mondjuk azt az ügyfeleinknek, hogy elhatározásra kell jutniuk. Helyette felkínáljuk a döntés, a megoldás lehetőségét, akkor is, ha az egyén érzelmileg vagy praktikus okok miatt még nem jött rá, hogy erre van szüksége. A modellünk hasonlít egy konfliktuskezelési workshop programjához, mert arra szerződünk a mediáció elején, hogy mindkét partner készen áll arra, hogy ettől a problémától érzelmileg megszabaduljon. Mivel a legtöbben nem tudják, hogy ezt hogyan lehet véghez vinni, sokan viszik peres útra az ügyeiket. A mediációs praxisunkban nagyon ritkán találkozunk olyan kliensekkel, akik úgy érzik, a terápia segíthetne rajtuk. Általában már minden lehetséges dolgot megpróbáltak mire hozzájuk kerülnek. A legtöbb leszbikus szeretné elkerülni a peres utat; nem szeretné, ha a neve bekerülne a bírósági jegyzékbe; nem szeretnék végigcsinálni azt a tortúrát, ami ezzel jár. Ez egy jó ösztönző lehet arra, hogy a mediáció során egy valóban fair megállapodás szülessen.

KT: Ha valaki azzal keres meg, hogy perelni akar, megpróbálom megállapítani, hogy melyik stádiumban van, és esetleg küldök egy prospektust a leszbikus mediációról. Ilyesmit kérdezek: „Érdekelne a probléma mediáción keresztüli megoldása? Amennyiben igen, ne mondjon több részletet.” Fontos számomra etikailag, hogy ne vonódjak be túlzottan; hogy pártatlanul tudjak mediálni. Nincs szükségem sok tényre, információra; csak azt kell tudnom, hogy hol tartanak a folyamatban. Sokan erre azt válaszolják: „Nem akarok perelni. Tudni akarom a jogaimat, de nem akarom bíróság elé vinni az ügyet.”

BJE: Ennek ellenére azt gondolom, hogy szinte az összes esetről, amit láttunk, a következő lépés a tárgyalóterem lett volna, ha nem sikerül megegyeznie a feleknek. Gyakran nagy értékű ingatlanról vagy vagyonról kellett megegyezni; általában hosszú párkapcsolatok felbomlásáról volt szó. Eddig egy ügyfelünk sem kötött ki bíróságon. El tudok képzelni azonban olyan szituációt, melyben az általunk alkalmazott folyamat nem működne. Ez hozzátartozik a mi „siker” és „kudar” definícióinkhoz. Volt már olyan esetünk, amikor nem

éreztek őszintének a folyamatot; amikor nem éreztük fairnek a születő megállapodásokat. Sokáig próbálkoztunk, de nem sikerült rajta változtatni. Ezt minősíthetjük kudarcnak, de a klienseink ebben az esetben is örültek, hogy sikerült megoldaniuk a konfliktusukat a tárgyalótermen kívül; nem is számítottak arra, hogy a folyamat jó vagy méltányos legyen. Ők csak szerettek volna túlesni rajta. Azt hiszem, ők úgy vélték, hogy mi túlzottan idealisztikusak voltunk Katherine-nel, mert próbáltuk elérni, hogy jobban érezzék magukat.

KT: Fontos észben tartani, hogy mi választja el a mediációt a döntőbíráskodástól. A mediáció a mi definíciónk szerint az a folyamat, amely során segítünk megoldani egy vagyonmegosztási kérdést, vagy lezárni egy párkapcsolatot.

Ez egy olyan folyamat, melynek során a felek egy kölcsönösen elfogadható és végrehajtható megállapodásra jutnak; egy olyan megállapodásra, ami mindkettőjük számára jó és élehető. Mindenki jobban érzi magát a folyamat után, mint előtte. Olcsóbb mint két ügyvéd felfogadása; és általában arra is lehet számítani, hogy a folyamat érzelmi katarzissal, megkönnyebbüléssel jár³.

Napjainkban a „mediálás” kezd nagyon trendivé válni a jogi rendszerben; sok-sok válással foglalkozó mediációs központ, próbaidőn lévő elítéltek mediációs központja nyílt. Én azonban nem tudnám jó szívvel ajánlani ezeket a szolgáltatásokat való félben lévő lesbikus párok számára. Úgy gondolom, hogy az ott végzett mediáció különbözik attól, amit mi annak tekintünk; talán az intézményesített hatalmi egyenlőtlenség miatt, ami a heteroszexuális párkapcsolatok része, és ami nagyban befolyásolja a mediátor hozzáállását is.

A választott bíróság úgy működik, mint a bírósági perek; attól eltekintve, hogy a felek követeléseket nyújtanak be az egyeztetőbíróság felé, a döntőbíró ugyanúgy működik, mint egy bíró, akinek nem feltétlenül kell jogi formulákat alkalmaznia a döntése meghozatalakor. A döntőbíró először meghallgatja az egyik felet, majd külön a másikat; és ezután a saját véleményére hagyatkozva hozza meg a döntését; olyan döntést hoz, melyet ő fairnek ítél meg. A felek a folyamat előtt hozzájárulnak, hogy a bíró döntése kötelező érvényű lesz rájuk nézve. A döntőbíráskodást állami szervek szabályozzák. Létezik egy erről szóló egyezmény, van nemzeti társaságuk, és megvan a saját konfliktus-megoldási módszerük. Az általuk hozott döntések szintén végrehajthatóak; lehet rájuk hivatkozni a bíróság előtt.

Mi a magunk részéről a mediációs modellt preferáljuk, mert ez eszközt ad a párok kezébe, hogy saját maguk oldják meg az érzelmileg is fájdalmas szituációkat. A mediáció visszaadja az irányítást a résztvevőknek: ők maguk oldhatják meg a problémáikat, és a folyamat során olyan hasznos készségeket sajátíthatnak el, melyek a jövőben is segítségükre lehetnek.

Lábjegyzetek

1. 1981-ben Marilyn Barnett beperelte a tenisz-sztár Billie Jean Kinget; a hét éven át tartó lesbikus kapcsolatuk alapján magának követelte a malibu-i otthonuk felét, illetve Billie Jean King tenisz-karrierből származó jövedelmének felét is. Barnett (King volt

titkárnöje és szeretője) nem járt sikerrel, de a per, és a lesbikus kapcsolat nyilvános elismerése hatalmas botrányt és média-szenzációt okozott.

2. Ez a probléma nem csak a lesbikus közösséget érinti. 1983 óta nagyon megnövekedett az igény és a kereslet az alternatív konfliktus-megoldási módok, így a mediáció iránt is. Számos biztosító cég is ajánl hasonló szolgáltatásokat alternatív konfliktus-kezelés néven (alternative dispute resolution – ADR); mellyel a biztonsági károkkal kapcsolatos konfliktusokat lehet pereskedés nélkül megoldani (például autóbalesetek, koccanások esetén). Jelenleg mintegy harminchét cég foglalkozik hasonló szolgáltatások nyújtásával. Számos államban vezették már be, vagy tervezik bevezetni az ADR programok kötelező használatát peres eljárás megkezdése előtt; mivel az előbbiek időt és pénzt spórolnak.

Massachusetts-ben nemrég vezették be a „mediációs kiváltság” nevű törvényt, mely kimondja, hogy a mediációs ülések anyaga titokban marad, és akkor sem vehető elő, ha később peres útra terelődik a vita. Számos etikai próbálkozás is történt ilyen és hasonló intézkedések bevezetésére a mediációs szolgálatok részéről.

Tehát a mediáció már nem annyira kockázatos foglalkozás az ügyvédek számára napjainkban, mint egykor volt. Azonban még mindig nincsenek intézményesített keretei ennek az új szakmának; nincs egységes etikai kódex, nincs megszabva, hogy ki viselheti a mediátori címet, milyen végzettség szükséges hozzá; nem világos, mely esetekben indikált illetve kontraindikált a mediáció alkalmazása.

3. Általános irodalom a mediációról:

O. J. Coogler, *Structured Mediation in Divorce Settlement* (Lexington, Mass.: D. C. Heath, 1978);

Hayden Curry and Dennis Clifford, *A Legal Guide for Lesbian and Gay Couples* (Reading, Mass.: Addison-Wesley, 1980);

Arm Lusas Diamond and Madeleine Simborg, "Divorce Mediation's Strengths ... and Weaknesses," *California Lawyer* 37 (July 1984);

Gilbert R. Egle, "Divorce Mediation: An Innovative Approach to Family Dispute Resolution," *Land and Water Law Review* 18 (Fall 1983);

John A. Fiske, "An Enthralling Introduction to Divorce Mediation;" *Boston Bar Journal* 25 (Dec. 1981): 15;

Gary Friedman and Margaret Anderson, "Divorce Mediation Strengths ... and Weaknesses;" *California Lawyer* 36 (July 1983);

John M. Haynes, "Divorce Mediator: A New Role;" *Social Work* 23 (Jan. 1978): 5;

John M. Haynes, *Divorce Mediation: A Practical Guide for Therapists and Counselors* (New York: Springer Publishing, 1981);

Richard G. Hoffman, "Resolving Domestic Relations Cases: The Conference Method vs. the Courtroom Method," *Boston Bar Journal* 22 (Dec. 1978): 5;

Howard Irving, "Diluting the Damage of Divorce," *The Boston Globe*, 8 Aug. 1983;

Harry Finkelstein Keshet and Kristine M. Rosenthal, "Fathering after Marital Separation," *Social Work* 23 (Jan. 1978): 11;

Robert H. Mnookin and Lewis Kornhauser, "Bargaining in the Shadow of the Law: The Case of Divorce," *The Yale Law Journal* 88 (April 1979): 950;

Joanna M. Mole, "A New Approach to Conciliation," *Family Law* 23 (July 1983);

Opinion of the Association of the Bar of the City of New York Committee on Professional and Judicial Ethics, "Attorneys-Mediation," *The Family Law Reporter* 7 (13 Oct. 1981): 3097;

Linda J. Silberman, "Professional Responsibility Problems of Divorce Mediation," *The Family Law Reporter* 7 (17 Feb. 1981): 4001;

Janet Maleson Spencer and Joseph P. Zammit, "Mediation-Arbitration: A Proposal for Private Resolution of Disputes between Divorced or Separated Parents," *Duke Law Journal* 1976 (Dec. 1976): 911;

Janet Miller Wiseman and John A. Fiske, "A Lawyer-Therapist Team as Mediator in a Marital Crisis," *Social Work* 25 (Nov. 1980): 442;

Morris H. Wolff, "Family Conciliation: Draft Rules for the Settlement of Family Disputes," *Family Law* 21 (Jan. 1983): 213-38;

Zena D. Zumera, "Mediation as Alternative to Litigation in Divorce," *Michigan Bar Journal* 62 (June 1983): 434-40.